

בבא בתרא קנו

עניין: למכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים
– בענין מכירת הבכורה ע"י עשוי

בראשית פכ"ה

בְּלֶדֶת אֲתָם: כו וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים
וַיְהִי עֲשׂוֹ אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ
שָׂדֶה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב
אֱהֻלִּים: כח וַיֵּאָהֱב יַצְחָק אֶת־עֲשׂוֹ

ישמח משה פרשת תולדות

והנ"ל בזה, דהנה מכירת הבכורה אין לה מקום על פי דין תורה, דהוי כמו מה שאירש מאבא מכור לך (חור"מ סי' רי"א סעיף א), וגם אם כבר ירש הרי קיימא לך (שם סי' רל"ה סעיף ט) ולמכור בנכסי אביו עד שיהיה בן עשרים, והוא לא הוי רק בן י"ג כמבואר ברש"י, רק דכל הדינים אלו אינם רק בישראל ולא בבן נח, דהא דבן נח נצטווה על הדינין (פנהדרין ג"ז ע"ב), אינו רק בדין נימוסי באומד הדעת ולא בדין התורה, דמשפטים בל ידעום (תהלים קמו כ), ובדידהו בכל ענינים הוי מכירה.

והנה הקשו התוספת שם בב"ב (ט"ז ע"ב, ד"ה בא), ובסנהדרין (דף ג"ז ע"ב, ד"ה לנערה), הא (ד)אמרינן דבעולת בעל יש להם נערה המאורסה אין להם. ותירצו דמכל מקום מכוער הדבר, כמו דחשב דשאט את הבכורה, עיי"ש. והנה לפי זה קודם שבא על נערה המאורסה, היה מוחזק בישראל, אם כן אין מקום למכירת הבכורה. אבל מאחר דבא על נערה המאורסה, הרי החזיק עצמו לבן נח, ואם כן יכול למכור הבכורה.

וזה מאמר יעקב מכרה כיום, ר"ל כהיום שכבר החזקת עצמך לבן נח, מכרה את בכורתך לי, ועשו הסכים לדבריו ואמר הנה אנכי הולך למות, ר"ל אם אחזיק עצמי לישראל אנכי הולך למות על ידי חטא נערה המאורסה, ובעל כרחך אחזיק עצמי לבן נח, אם כן אני יכול למכור הבכורה, ולמה זה לי בכורה כיון שאני יכול למכרה.

נפתלי שבע רצון פרשת תולדות

ודברי תורה כפטים יפוצץ סלע ד"א כ"ל לישב ה"מ ויבואר ג"כ עניין ויכוח שלהם בעסק המכירה בהקדים נמר' בנ"ב אחרת בן שמונה למכור בנכסי אביו מה שירש מאביו אינו ראוי למכור אם לא שהוא בן עשרים שנה משום שדעתו של תינוק להוט אחר ממון אם מקרקע ל' ויבזבז ירושה שלו ע"כ בעיני דווקא שיהא בן עשרים שנה ודווקא מה שירש מאביו אבל מה שקנה הוא ומכר לאחרים אפילו פחות מכן עשרים יכול למכור אותם כדאי' בס' רל"ו ומסיק שם דשלחו לגידל ב"מ תינוק שהוא בן י"ג שנה מהו שיכול למכור בנכסי אביו שלא להו אם יודע בטיב משא ומתן מקחו קיים וכתב הר"ש שם אע"ב דבעיני דווקא שיהא בן עשרים שנה היכי דלא חכים ולא טפש אבל אם הוא חריף ופקח ובקי בטיב משא ומתן אפילו הוא בן י"ג שנה מקחו קיים וכל דייקת תמאל שהיו יעקב ועשו בשעת שמכר עשו הבכורה היו בני ט"ו שנה שהרי באותו פעם מת אברהם והיה בן קע"ה שנה בנותו וכן מאלה שנה ה' אברהם בהולד לו יצחק בנו ויצחק ה' בן ששים שנה כשנולד לו יעקב ועשו לא וחשוב תמאל לחומצך שהיו בני ט"ו שנה בשעת מכירה ואין במכירתו של עשו כלום שהרי מכר חלק ירושה שלו קודם שהיו בן עשרים שנה ואי משום דשלח גידול ב"מ אפילו אם הוא בן י"ג שנה מכירתו מלירה הני מילי אם המוכר הוא חריף ובקי בטיב משא ומתן אבל יעקב שהתורה העידה עליו שהוא איש תם והנה בנ"ד אילו ה' הדבר בהפך שיעקב ה' המוכר ועשו ה' הקונה פשיטא שהמכירה היא בטיבא מאחר דתיתי לריעות' הוא שהמוכר אינו חריף ובקי בנ"ו ומכר חלק ירושה של אביו ועשו הקנה הוא איש צייד יודע לרמות אדם מאחר שעשו המוכר הוא חריף לרמות ויעקב הקונה הוא איש תם פשיטא שאין עשו מצדו יכול לבטל המקח ול"ז הכתוב ואמר ויגדלו הנערי' ופיר' שישהי' בני י"ג שנה והגיעו לכלל גדלות וכדי ש"ת הלא בעיני בני עשרים שנה אז הוא בכלל גדלות למכור בנכסי אביו לו"א ויהי עשו איש צייד ר"ל עשו המוכר הוא ה' איש צייד חריף לרמות אחרים מכ"ש שלא יבזבז ממון שלו למכור בפחות משויו ויעקב איש תם ר"ל יעקב שהוא ה' הקונה ה' איש תם וכל מי שאינו חריף לרמות נקרא איש תם יושב אהלים ע"כ לא מצי עשו לבטל המכירה מצדו :